

ZÁKLADNÍ ZNALOSTI O EVROPSKÉ UNII

POČÁTKY INTEGRACE EVROPSKÉ UNIE

Evropské společenství uhlí a oceli (1950-1951)

9. května 1950 francouzský ministr zahraničních věcí Robert Schuman představil plán hlubší spolupráce - tzv. Schumanův plán. Později se 9. květen slaví jako „Den Evropy“. Autorem plánu byl Jean Monnet – vedoucí francouzského plánovacího úřadu a zmocněnec generála de Gaulla za 2. sv. války. **Plán navrhoval ustavení organizace, která by spravovala francouzské a německé zdroje uhlí a oceli, vytvořila společný trh těchto produktů a prostřednictvím nadnárodních orgánů** upravovala podmínky výroby a prodeje v těchto klíčových odvětvích. První souhlasné vyjádření přišlo z Německa, zájem projevil i státy Beneluxu a Itálie. Záporný postoj vyjádřila Velká Británie a severské státy Evropy.

Smlouva o **Evropském společenství uhlí a oceli (ESUO)** byla podepsána v Paříži 18. dubna **1951 – tzv. Pařížská smlouva**, vstoupila v platnost 27. 7. 1952 po ratifikaci všemi státy. Předsedou Vysokého úřadu se stal Jean Monnet. Vzniká tak ESUO, nazývané též jako „Montánní unie“.

Evropské hospodářské společenství a Euratom

Beyenův plán celní unie (Johan Beyen – ministr zahraničí Holandska) se stal základem pro memorandum zemí Beneluxu, na jehož platformě státy ESUO přijaly v červnu 1955 na konferenci v Messině rozhodnutí ustavit společný trh a rozšířit sektorovou spolupráci do oblasti jaderné energetiky.

Mezivládní konference, která trvala 10 měsíců, byla završena podpisem smluv o **Evropském hospodářském společenství (EHS) a Evropském společenství pro atomovou energii (EURATOM) 25. března 1957 v Římě (tzv. Římské smlouvy)**.

EHS

Základním úkolem EHS bylo vytvoření společného trhu (předpokládalo se do 12 let) a přispívat k rozvoji ekonomického života a ke stálému hospodářskému růstu cestou postupného sblížení hospodářské politiky členských států. Orgány EHS zahrnovaly po vzoru ESUO nadnárodní i mezivládní prvky: Komise, Rada, Soudní dvůr, Hospodářský a Sociální výbor.

EURATOM

Do věcné působnosti EURATOMu patří oblast nevojenského využívání jaderné energie, především jaderná energetika. Hlavním cílem EURATOMu bylo přispět k rychlému růstu jaderného průmyslu v členských státech, podpora atomového výzkumu, zvýšení bezpečnosti jaderných zařízení a především nadnárodní kontrola zacházení se štěpným materiálem v souvislosti s podporou mírového využívání atomové energie.

Ratifikace *Římských smluv* proběhla bez větších problémů, počátkem roku 1958 smlouvy vstoupily v platnost a EHS i Euratom se staly skutečností. Existovala tak tři společenství a každé z nich mělo svoje řídicí orgány.

Tři společenství		
Evropské společenství uhlí a oceli. 1951 – tzv. Pařížská smlouva	Evropské hospodářské společenství (EHS) 1957 Řím	Evropské společenství atomové energie (EURATOM) 1957 Řím

Krise Evropských společenství

V období 60. let získávala Evropská společenství základní rysy; vznikala základní pravidla hlavních politik společenství - celní unie, společné obchodní politiky, společné zemědělské politiky - ustálila se praxe řešení klíčových otázek budoucího vývoje společenství, vznikala základ právního systému.

V listopadu 1961 byly zahájeny přístupové rozhovory s Velkou Británií, která požádala o členství v EHS. Rozšíření Společenství však bylo zamítnuto francouzským vetem v roce 1963. Francouzská politika vůči partnerům v EHS v otázce rozšíření společenství nezůstala bez následků. **Nedostatek spolupráce vyvrcholil v roce 1965**, kdy se názory na několik zásadních otázek uvnitř EHS střetly a **Francie odmítla pokračovat v práci v orgánech Rady EHS**. Francie v červenci 1965 oznámila, že se její zástupci nadále nebudou účastnit prací v orgánech Rady a vrátí se pouze za podmínky, že pravomoci institucí EHS nebudou posilovány a Rada ministrů bude nadále rozhodovat jednomyslně.

Ostatní státy tyto požadavky odmítly. Trvalo půl roku, než se podařilo spor ukončit tzv. *lucemburským kompromisem*, dohodou uzavřenou v lednu 1966, která vycházela vstřícně francouzským požadavkům.

Lucemburský kompromis měl pro následný vývoj Evropských společenství zásadní význam. Byla jím na dlouhou dobu uzavřena cesta k dalšímu posilování nadnárodních prvků společenství a oslabena úloha Komise, která tento princip zosobňovala.

V roce 1967 podala Velká Británie druhou žádost o vstup do EHS. Svůj zájem o členství znovu potvrdily i Irsko, Dánsko a Norsko. Francouzský prezident de Gaulle prakticky potvrdil svůj postoj z roku 1963 a vstup opět vetoval.

Slučovací smlouva

Slučovací smlouva – oficiální název Smlouva o zřízení společné Rady a společné Komise Evropských společenství – byla podepsána 8. dubna 1965, vstoupila v platnost 1. července 1967 a sloučila orgány do té doby existujících tří evropských společenství (ESUO, EHS a Euratom).

Smlouva o ustavení jediné Rady a jediné Komise se stala součástí primárního práva Evropských společenství (ES). Podstatně zjednodušuje a zejména racionalizuje organizační strukturu Evropských společenství. Dosud mělo každé ze tří Společenství samostatnou Radu ministrů (Radu) a samostatný výkonný orgán (Komisi, resp. Vysoký úřad). Smlouva vytvořila společné orgány, tedy jedinou Komisi a jedinou Radu pro všechna tři Společenství. Pokud šlo o další orgány (Evropský parlament, Soudní dvůr a Účetní dvůr), jejich sloučení nebylo třeba, neboť působily jako společné již od svého vzniku.

Od té doby se začal používat společný rozpočet a **začal se používat název Evropská společenství** (viz znázornění níže) a spravuje jej jedna rada a jedna Komise. Smlouva o společných orgánech byla Amsterodamskou smlouvou (1997) zapracována do Smlouvy o Evropské unii a v důsledku toho z větší části zrušena.

Evropské společenství
uhlí a oceli. 1951 –
tzv. Pařížská smlouva

Evropské hospodářské
společenství (EHS)
1957 Řím

Evropské společenství
atomové energie
(EURATOM)
1957 Řím

Slučovací smlouva (1965): **Evropská společenství**

Celní unie

Dalším krokem směrem k naplnění cílů EHS bylo dobudování celní unie k 1. červenci 1968, kdy byla mezi členskými státy zrušena cla na dovoz průmyslových výrobků. Do 18 měsíců byla odbourána i všechna cla na zemědělské produkty a pro obchodování mimo Společenství byl přijat jednotný celní sazebník.

FORMOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

Integrační proces Evropského společenství výrazně posunula Komise pod vedením Jacqua Delorse (předseda Komise Evropského společenství resp. Evropské komise v letech 1985 – 1995).

Jednotný evropský akt

Na podzim 1985 byla do Lucemburku svolána mezivládní konference na úrovni ministrů zahraničí (přes odpor Velké Británie, Dánska a Řecka). Výsledkem byl klíčový dokument - **Jednotný evropský akt** (podepsaný v únoru 1986, v platnosti od 1. 7. 1987), který revidoval a doplnil římské smlouvy a **vytvořil právní základnu pro přechod k jednotnému evropskému trhu. Jednotný evropský akt upravil potřebný právní rámec pro zajištění volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu bez jakýchkoli překážek**, čímž měl konečně vzniknout ekonomický prostor bez vnitřních hranic, který byl předpokládán již původními Římskými smlouvami.

Schengenské dohody

Za předchůdce schengenské spolupráce lze považovat tzv. Saarbrückenskou dohodu z roku 1984, která byla uzavřena mezi SRN a Francií v důsledku stávkové pohotovosti evropských dopravců kvůli nekonečným frontám na hraničních přechodech mezi oběma státy. Dohoda předpokládala postupné zrušení kontrol na jejich společných hranicích. Jednání o obdobných opatřeních se zeměmi Beneluxu o rok později (**14. 6. 1985**) vyústila v podpis tzv. **Schengenské dohody mezi Německem, Francií a státy Beneluxu** (tj. Holandsko, Belgie a Lucembursko), jejímž prostřednictvím tyto státy deklarovaly zájem na vytvoření zóny volného pohybu osob a zrušení kontrol na společných, tj. vnitřních hranicích, doprovázené zavedením účinných kontrol na hranicích vnějších.

O pět let později, tj. v roce **1990**, všech pět států své úmysly znovu potvrdilo podpisem tzv. **Schengenské prováděcí úmluvy**, která detailně stanovila veškerá opatření související se zrušením kontrol a s potřebnými kompenzačními opatřeními. Cíl mnohaletého úsilí byl dovršen v **březnu 1995, kdy se odstranily hraniční zábrany** a jediným znatelným důkazem překročení státní hranice se staly cizojazyčné nápisy či transparenty vítající řidiče na území

sousedního státu. Rušení hraničních přechodů se v následujících letech rozšířilo do dalších evropských zemí.

Jak se postupně zvyšoval počet schengenských států, narůstal i politický význam schengenské spolupráce. Jasným důkazem je její **přesunutí z mezivládní úrovně v roce 1999 pod hlavičku Evropské unie prostřednictvím Amsterodamské smlouvy**. Od této doby také narůstá počet společných právních předpisů a mnoho dalších opatření souvisejících s ochranou společného území, které tvoří právní předpisy **tzv. schengenské acquis**.

Smlouva o Evropské unii

Konec studené války a sjednocení Německa byly tím nejsilnějším impulsem, který přiměl státy Evropského společenství k dokončení projektu Evropské unie a podpisu Maastrichtské smlouvy.

Mezivládní konference o hospodářské a měnové unii, svolaná na prosinec 1990, byla doplněna konferencí o politické unii se snahou zahrnout většinu oblastí prohloubené spolupráce do nového a pevnějšího rámce Smlouvy o Evropské unii.

Smlouva o Evropské unii byla podepsána na zasedání Evropské rady 9. – 10. 12. 1991 v Maastrichtu (Maastrichtská smlouva), ministry zahraničí byla podepsána v únoru 1992 (též v Maastrichtu). V dubnu 1992 ji schválil Evropský parlament.

Ratifikace smlouvy byla komplikovaná. Z důvodu neúspěšných referend byl termín, kdy měla vstoupit v platnost posunut z 1. ledna na 1. listopad 1993.

Maastrichtská smlouva založila tzv. model chrámu resp. tří hlavních pilířů EU. První pilíř tvořila Evropská společenství. Měl supranacionální charakter (tj. nadnárodní charakter), což znamenalo nadřazenost práva Evropského společenství nad národním právem. **Druhý pilíř** zahrnoval všechny oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Měl mezivládní charakter a rozhodovací a výkonné pravomoci zůstaly v rukou členských států. **Třetí pilíř** se týkal spolupráce ve věcech justice a vnitřních věcí a měl rovněž mezivládní charakter.

Bylo dokončeno budování jednotného vnitřního trhu Evropských společenství a Maastricht nastartoval budování hospodářské a měnové unie.

Hospodářská a měnová unie

Po dokončení jednotného vnitřního trhu se EU plně soustředila na realizaci projektu hospodářské a měnové unie (HMU), který si stanovila ve smlouvě o Evropské unii (Maastrichtské smlouvě). Hospodářská a měnová unie je oblast jednotné měny v rámci jednotného trhu EU, kde se lidé, zboží, služby a kapitál pohybují beze všech omezení.

Tři fáze budování HMU

První fáze začala v roce 1990 a obsahovala:

- úplně volný pohyb kapitálu v rámci EU (zrušení devizových kontrol);
- zvýšení částky zdrojů věnovaných na odstranění nerovností mezi evropskými regiony (strukturální fondy);
- hospodářská konvergence prostřednictvím mnohostranného dohledu nad hospodářskými politikami členských států.

Druhá fáze byla zahájena v lednu 1994. Její součástí bylo:

- zřízení Evropského měnového institutu ve Frankfurtu;
- nezávislost národních centrálních bank;
- definice pravidel pro snížení národních rozpočtových deficitů.

Třetí fáze znamenala zavedení eura. Funkci Evropského měnového institutu převzala Evropská centrální banka, která začala odpovídat za měnovou politiku definovanou a

uplatňovanou v eurech. **1. ledna 2002 se bankovky a mince v euru stávají oficiálním platidlem ve 12 zemích EU.** Při zavedení eura (tj. v roce 2002) zůstaly tři země EU (Velká Británie, Dánsko a Švédsko) mimo eurozónu.

Smlouva z Nice

Smlouva z Nice (oficiální název Niceská smlouva) je smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii (Maastrichtská smlouva) a Římské smlouvy. Byla podepsána 26. února 2001 mezi státy Evropské unie na zasedání Evropské rady ve francouzském městě Nice a vstoupila v platnost 1. února 2003.

Hlavní změny, které Smlouva z Nice přinesla, se týkaly především těchto otázek: složení Evropské komise a omezení jejího rozsahu, rozšíření možností pro hlasování kvalifikovanou většinou, nové rozdělení vážení hlasů v Radě a zajištění větší flexibility pro zpřesnění ujednání o spolupráci. Agenda zaniklého Evropského společenství uhlí a oceli (platnost byla na 50 let) byla touto smlouvou převedena na Evropské společenství.

Smlouva z Nice otevřela cestu k institucionální reformě, která se stala nutností vzhledem k nastávajícímu rozšíření EU o kandidátské země ze střední a východní Evropy.

Lisabonská strategie a vnitřní trh

Evropská rada zasedající na jaře 2000 vyvodila z hlediska neuspokojivé ekonomické výkonnosti a konkurenceschopnosti EU závěr, že je nutná „radikální transformace evropské ekonomiky“. Proces transformace byl deklarován tzv. **lisabonskou strategií, která byla** schválena v roce 2000. **Původní záměr lisabonské strategie** lze shrnout takto: **zvýšit ekonomický růst a dosáhnout vyšší míry zaměstnanosti, a to prostřednictvím znalostí a jejich aplikace** (vědy, vzdělání, inovací a ekonomických reforem), **aniž by byly ohroženy sociální soudržnost a dosažená úroveň ekologických standardů.**

Na konci roku 2004 předložila skupina odborníků pověřená Komisí hodnotící zprávu za prvních pět let strategie (Wim Kokova zpráva). Byla velmi kritická a hovořila o „promarněných šancích“ a „zklamání nad vývojem evropské ekonomiky“. Zpráva označila lisabonskou strategii za správnou odpověď na výzvy, jimž EU musí čelit, a nastartovala lisabonskou strategii znova.

Nový start lisabonské strategie

Nový start lisabonské strategie je spojen s nástupem nové Komise v čele s J. Barrosem v roce 2005, jež se pokusila odstranit nedostatky původní strategie. Bylo provedeno **jednoznačné vymezení priorit** a strategie dostala dva cíle:

1. dosáhnout vyššího a trvalého růstu;
2. vytvářet více pracovních míst a také lepší pracovní místa.

Vlády členských zemí dostaly nový úkol: zpracovat a každoročně předkládat **Národní program pro růst a zaměstnanost.**

Ústava Evropské unie

Koncem roku 2001 Evropská rada rozhodla o svolání **Konventu o budoucnosti Evropské unie.** V Konventu zasedli v březnu 2002 zástupci vlád a parlamentů členských států spolu se členy Evropského parlamentu a Komise EU. Na návrh předsednictva v čele s bývalým francouzským prezidentem Valéry Giscard d'Estaing rozhodl Konvent o vypracování **Návrhu**

smlouvy o ústavě pro Evropu, který byl přijat v červenci 2003. Jednání Konventu se účastnili i zástupci z kandidátských zemí.

V říjnu 2004 pak dvacet pět představitelů již rozšířené EU podepsalo *Smlouvu zřizující ústavu pro Evropu*. Ratifikační proces však narazil v následujícím roce na kritickou překážku, když dvě ze zemí zakládající šestky (Francie a Holandsko) Ústavní smlouvu v referendu (2005) odmítly.

Lisabonská smlouva

Další dva roky hledaly členské státy shodu o tom, jak naložit s obsahem odmítnutého dokumentu. Zásady Lisabonské smlouvy EU byly vypracovány v bilaterálních jednáních během německého předsednictví Evropské unie v první polovině 2007, definitivně dohodnuty a schváleny na zasedání Evropské rady v Bruselu 21. až 22. června 2007. Závěrečné znění smlouvy bylo podepsané **13. prosince 2007 v Lisabonu**.

Na rozdíl od Smlouvy o ústavě pro Evropu, která dosavadní smlouvy měla nahradit, **Lisabonská smlouva mění stávající smlouvy, které v pozměněné podobě zůstávají dále v platnosti**. Mnoho změn obsažených v neúspěšné Smlouvě o Ústavě pro Evropu však přejímá. **Lisabonská smlouva stanovuje**, co EU může a co nemůže dělat a jaké k tomu může používat prostředky. Mění strukturu orgánů EU a jejich pracovní postupy. V důsledku toho smlouva posiluje demokratickou legitimitu Evropské unie a upevňuje její základní hodnoty.

Smlouvu ratifikovalo všech 27 členských zemí EU. Způsob ratifikace si jednotlivé země zvolily v souladu se svým ústavním pořádkem. **Lisabonská smlouva vstoupila v platnost dne 1. 12. 2009**.

ROZŠIŘOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

První rozšíření

Po zvolení G. Pompidoua v roce 1969 francouzským prezidentem se změnil přístup Francie v otázce rozšíření počtu členských zemí Evropských společenství. Komise v roce 1970 započala se čtyřmi kandidátskými zeměmi (Velká Británie, Irsko, Norsko a Dánsko) přístupová jednání. Dnem **1. 1. 1973 se evropská „šestka“ se rozrostla na „devítku“**, a to o Velkou Británii, Irsko a Dánsko. V Norsku byl proces přistoupení zamítnut v referendu.

Druhé rozšíření

1. ledna 1981 se stalo členem Evropských společenství Řecko. (Řecko mělo asociační dohodu již od roku 1961, ta byla ale z důvodu diktatury v letech 1967 – 1974 zmrazena.) Evropská „devítka“ se rozšířila na „desítku“.

Třetí rozšíření

Vstup Španělska a Portugalska do Evropských společenství byl součástí druhé vlny rozšíření (tzv. jižního rozšíření). Evropská společenství od té doby sdružovala 12 států.

Čtvrté rozšíření

Po přijetí Maastrichtské smlouvy byl zahájen proces dalšího rozšiřování. O zahájení vyjednávání s dalšími adepty bylo rozhodnuto na summitu Evropské rady v Edinburgu v roce 1992. Kandidátskými zeměmi byly: Norsko, Švédsko, Finsko a Rakousko.

1. leden 1995 - Rakousko a dvě severské země Finsko a Švédsko přistupují k EU. Norsko nepřistoupilo opět na základě negativního výsledku referenda (proti vstupu se vyslovilo 52 procent). Evropská „12“ se tak rozrostla na „15“.

Páté rozšíření

1. květen 2004 – páté rozšíření – zatím největší rozšíření o 10 států: Česko, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko.

Šesté rozšíření

1. leden 2007 – šesté rozšíření: Bulharsko a Rumunsko přistupují k EU.
Od 1. ledna 2007 má Evropská unie 27 členských států.

VSTUP ČR DO EVROPSKÉ UNIE

V prosinci 1990 zahájilo Československo s ES rozhovory o uzavření asociační dohody. O rok později ji Československo, spolu s Maďarskem a Polskem, podepsalo.

Období 1992 - 1996

Po rozpadu Československa Evropská společenství pozastavila ratifikační proces. V roce 1993 obě strany podepsaly dohodu „zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a ES a jejich členskými státy na straně druhé“. Smlouva vstoupila v platnost 1. února 1995. Do té doby se vzájemné vztahy řídily Prozatímní dohodou.

Na svém zasedání v Kodani v červnu 1993 rozhodla Evropská rada, že asociované země ze střední a východní Evropy, které si to přejí, se mohou stát členy Evropské unie. Zároveň bylo stanoveno, že ke vstupu dojde, jakmile bude země schopná přijmout všechny povinnosti spojené se členstvím, bude splňovat ekonomické a politické podmínky a bude mít dostatečnou administrativní a soudní kapacitu potřebnou k převzetí *acquis* (*acquis* = právní řád EU).

17. ledna 1996 podala Česká republika prostřednictvím předsedy české vlády Václava Klause přihlášku ke členství v Evropské unii.

Období 1996 - 2004

V červenci 1997 zveřejnila Evropská komise materiál *Agenda 2000*, ve kterém se přihlásila k myšlence „silnější a větší unie“, a zveřejnila *Posudky o připravenosti všech kandidátských zemí*. Komise doporučila zahájit jednání o členství Českou republikou.

Na doporučení Komise rozhodla Evropská rada na svém jednání v Lucemburku 13. 12. 1997 o oficiálním pozvání kandidátských států ke vstupu do EU. Samotný proces rozšiřování byl zahájen v Bruselu za účasti ministrů zahraničí EU a kandidátských států včetně ČR dne 30. března 1998.

V dubnu 1998 začala v Bruselu první část rozhovorů o vstupu ČR do EU - tzv. „screening“, tj. analytické srovnávání legislativy kandidátských zemí s evropským právem. Po předběžných technických jednáních započala v listopadu 1998 vlastní jednání o přistoupení ČR k EU na ministerské úrovni.

Proces přípravy na členství byl průběžně monitorován ze strany Evropské komise, která od roku 1998 každoročně vydávala *Pravidelné zprávy o pokroku kandidátských zemí v přípravách na členství v EU*. První hodnotící zpráva Komise z roku 1998 byla velmi kritická, především v oblastech státní správy a soudnictví. Vláda se pokusila zrychlit legislativní proces přejímání práva EU. Druhá zpráva Komise 1999 pozitivně označila přijetí vládního dokumentu *Hospodářská strategie vstupu do Evropské unie*. Přesto byl celkový výsledek plnění *Přístupového partnerství* označen za neuspokojivý, mimo jiné byla velmi kriticky hodnocena situace Romů. Zpráva z roku 2001 ČR hodnotila výrazně pozitivněji, především v oblasti fungující tržní ekonomiky. Stálým problémem byla situace Romů a reforma státní správy. V roce 2002 se zase řešila otázka tzv. Benešových dekretů. Na základě analýzy vydala Komise zprávu, že dekrety z hlediska *acquis* nepředstavují žádnou překážku v přistoupení ČR.

Poslední hodnotící zprávu vydala Komise 5. 11. 2003, která byla nazvána *Souhrnná monitorovací zpráva o přípravách České republiky na členství*. V posudcích Komise navrhla rozšířit Unii o deset zemí.

Předvstupní proces s deseti kandidátskými státy včetně ČR byl ukončen na zasedání Evropské rady ve dnech 12. - 13. prosince 2002 v Kodani. Zde byly uzavřeny všechny vyjednávací kapitoly včetně přechodných období, která poskytla novým členským zemím delší lhůtu k úspěšnému vyrovnání se všemi závazky vyplývajícími z členství v EU. **Vstup České**

republiky do Evropské unie byl schválen referendem, které se konalo 13. - 14. června 2003 (77 procent hlasujících občanů se vyslovilo pro vstup). Evropská rada rozhodla v souladu se stanoviskem Komise o přijetí České republiky k datu 1. 5. 2004.

EVROPSKÁ UNIE

Evropská unie je založena na dvou základních smlouvách:

- Konsolidované znění smlouvy o Evropské unii;
- Smlouva o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouvy“).

Tyto dvě Smlouvy byly uzavřeny na dobu neurčitou, mají stejnou právní sílu a jsou obsaženy v tzv. Lisabonské smlouvě, která byla podepsána v prosinci 2008 a v platnost vstoupila po ratifikaci všemi 27 členskými státy Evropské unie dne 1. prosince 2009.

Konsolidovaným zněním smlouvy o Evropské unii založily smluvní strany mezi sebou Evropskou unii, již členské státy svěřily pravomoci k dosažení společných cílů. Evropská unie nahradila Evropské společenství a je jeho nástupkyní.

Smlouva o fungování Evropské unie upravuje fungování EU a stanoví oblasti, meze a způsob výkonu jejích pravomocí.

HODNOTY A CÍLE EU

Evropská unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.

Cílem Evropské unie je podporovat mír, své hodnoty a blahobyt svých obyvatel. EU usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený:

- na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě,
- na vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku,
- na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí.

Ve svých vztazích s okolním světem Evropská unie zastává a podporuje své hodnoty a zájmy a přispívá k ochraně svých občanů. Přispívá k míru, bezpečnosti, udržitelnému rozvoji planety, k solidaritě a vzájemné úctě mezi národy, volnému a spravedlivému obchodování, vymýcení chudoby, ochraně lidských práv, především práv dítěte, a k přísnému dodržování a rozvoji mezinárodního práva, zejména k dodržování zásad Charty Organizace spojených národů.

Listina základních práv Evropské unie

Evropská unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v **Listině základních práv Evropské unie** ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, **jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy.** Listina nijak nerozšiřuje pravomoci Evropské unie vymezené ve Smlouvách.

PRAVOMOCI EVROPSKÉ UNIE

Vymezení pravomocí EU se řídí zásadou svěřeni pravomocí. Výkon těchto pravomocí se řídí zásadami subsidiarity a proporcionality.

Podle zásady svěřeni pravomocí jedná Evropská unie pouze v mezích pravomocí svěřených jí ve Smlouvách členskými státy, a to v zájmu dosažení cílů stanovených ve Smlouvách. Pravomoci, které nejsou Smlouvami Evropské unii svěřeny, náležejí členským státům.

Podle zásady subsidiarity jedná Evropská unie v oblastech, které nespádají do její výlučné pravomoci, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místní z důvodu jejího rozsahu či účinků, a cílů zamýšlené činnosti tak může být lépe dosaženo na úrovni EU.

Podle zásady proporcionality nepřekročí obsah ani forma činnosti Evropské unie rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů Smluv.

Orgány Evropské unie a vnitrostátní parlamenty uplatňují zásadu subsidiarity a proporcionality v souladu s Protokolem o používání zásad subsidiarity a proporcionality.

Lisabonská smlouva, z hlediska přijímání legislativy v EU, **ruší tzv. maastrichtský chrám** (tři pilíře), a tedy formální rozdělení agendy EU na supranacionální (nadmárodní) a intergovernmentální (mezivládní), a přináší (v Hlavě I Smlouvy o fungování EU) **rozdělení kompetencí** mezi EU na jedné straně a její členské státy na straně druhé.

Rozlišují se následující základní kategorie pravomocí:

1. výlučné;
2. sdílené (členské státy je - s výjimkou činností v oblasti výzkumu, technologického rozvoje a vesmíru a společné politiky v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci - vykonávají v rozsahu, v jakém je nevykonala EU);
3. podpůrné, koordinační resp. doplňkové.

Výlučné pravomoci

Evropská unie má výlučnou pravomoc v těchto oblastech:

- celní unie;
- stanovení pravidel hospodářské soutěže nezbytných pro fungování vnitřního trhu;
- měnová politika pro členské státy, jejichž měnou je euro;
- zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky;
- společná obchodní politika.

Ve výlučné pravomoci EU je rovněž uzavření mezinárodní smlouvy, pokud je její uzavření stanoveno legislativním aktem Evropské unie nebo je nezbytné k tomu, aby EU mohla vykonávat svou vnitřní pravomoc, nebo pokud její uzavření může ovlivnit společná pravidla či změnit jejich působnost.

Sdílené pravomoci

Sdílená pravomoc Evropské unie a členských států se uplatňuje v těchto hlavních oblastech:

- a) vnitřní trh;
- b) sociální politika, pokud jde o hlediska vymezená v této smlouvě;
- c) hospodářská, sociální a územní soudržnost;
- d) zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských zdrojů;
- e) životní prostředí;
- f) ochrana spotřebitele;
- g) doprava;
- h) transevropské sítě;
- i) energetika;
- j) prostor svobody, bezpečnosti a práva;

- k) společné otázky bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví, pokud jde o hlediska vymezená ve Smlouvě o fungování Evropské unie.

Podpůrné, koordinační resp. doplňkové pravomoci

Evropská unie má pravomoc provádět činnosti, jimiž podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států. Oblasti těchto činností na evropské úrovni jsou:

- a) ochrana a zlepšování lidského zdraví;
- b) průmysl;
- c) kultura;
- d) cestovní ruch;
- e) všeobecné vzdělávání, odborné vzdělávání, mládež a sport;
- f) civilní ochrana;
- g) správní spolupráce.

ORGÁNY EVROPSKÉ UNIE

Orgány Evropské unie jsou:

- Evropský parlament,
- Evropská rada,
- Rada,
- Evropská komise,
- Soudní dvůr Evropské unie,
- Evropská centrální banka,
- Účetní dvůr.

Evropskému parlamentu, Radě a Evropské komisi jsou nápomocny Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů, které plní poradní funkce. Každý orgán jedná v mezích působnosti svěřené mu Smlouvami a v souladu s postupy, podmínkami a cíli v nich stanovenými. Orgány EU mezi sebou loajálně spolupracují.

Evropský parlament

Předchůdcem Evropského parlamentu bylo Shromáždění založené v roce 1951 smlouvou o Evropském společenství uhlí a oceli. Po vzniku Evropského hospodářského společenství a Euratomu v roce 1957 se pravomoci tohoto Shromáždění rozšířily i na oblasti působnosti těchto dvou společenství. Shromáždění bylo tvořeno zástupci národních parlamentů. Jednotný evropský akt v roce 1986 oficiálně změnil název Shromáždění na Evropský parlament a přidělil mu nové pravomoci. První přímé volby do Evropského parlamentu se konaly v roce 1979 a tím se tento orgán stal nezávislým na národních parlamentech.

Konsolidované znění smlouvy o Evropské unii stanovuje **Evropskému parlamentu dvě základní úlohy: vykonávat společně s Radou legislativní a rozpočtovou funkci.** Evropský parlament vykonává funkce politické kontroly a konzultace v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. Volí předsedu Evropské komise.

Evropský parlament se skládá ze zástupců občanů Evropské unie a jejich počet nesmí překročit 750, nepočítaje předsedu. Zastoupení občanů je zajištěno poměrným sestupným způsobem, přičemž je stanovena minimální hranice šesti členů na členský stát. Členové Evropského parlamentu jsou voleni na dobu pěti let ve všeobecných a přímých volbách svobodným a tajným hlasováním. Evropský parlament volí ze svých členů předsedu a předsednictvo.

Evropský parlament má sídlo ve Štrasburku, kde se konají plenární zasedání, která trvají 12 měsíců, včetně zasedání o rozpočtu. **Doplňující** plenární zasedání se konají v Bruselu.

Výbory Evropského parlamentu zasedají v Bruselu. **Generální sekretariát** Evropského parlamentu a jeho útvary sídlí v Lucemburku.

Evropská rada

Termín Evropská rada byl poprvé použit v roce 1974 na setkání na nejvyšší úrovni v Paříži a poprvé se sešla v Dublinu v roce 1975. V právu Evropských společenství byla Evropská rada zakotvena v Jednotném evropském aktu v roce 1986.

Evropskou radu, dle Konsolidovaného znění smlouvy o Evropské unii, tvoří hlavy států nebo předsedové vlád členských států společně s předsedou Evropské rady a předsedou Evropské komise. Jejího jednání se účastní vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. **Evropská rada volí svého předsedu** kvalifikovanou většinou na dobu dva a půl roku s tím, že může být zvolen dvakrát po sobě. Předseda Evropské rady nesmí zastávat žádnou vnitrostátní funkci.

Evropská rada dává Evropské unii nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezuje její obecné politické směry a priority. Nevykonává legislativní funkci.

Evropská rada zasedá dvakrát za půl roku a svolává ji její předseda. Vyžaduje-li to situace, svolá předseda mimořádné zasedání Evropské rady. Nestanoví-li Smlouvy jinak, rozhoduje Evropská rada konsensem.

Evropská rada se schází zpravidla v Bruselu (Protokol o umístění sídel orgánů a některých institucí, subjektů a útvarů Evropské unie nestanovuje sídlo Evropské rady).

Rada

Instituce Rady působila již v rámci Společenství uhlí a oceli. Model Rady byl přejat i do institucí EHS a EUROATOM. Od roku 1958 pracovaly tři Rady. V roce 1965 došlo ke sloučení institucionální struktury tří společenství tzv. Slučovací smlouvou a vznikla tak jedna Rada.

Podle Konsolidovaného znění smlouvy o Evropské unii se **Rada skládá z jednoho zástupce každého členského státu na ministerské úrovni**, zmocněného zavazovat vládu členského státu, který zastupuje, a vykonávat hlasovací právo. Nestanoví-li Smlouvy jinak, rozhoduje Rada kvalifikovanou většinou. **Rada vykonává společně s Evropským parlamentem legislativní a rozpočtovou funkci.**

Rada zasedá veřejně, pokud projednává návrh legislativního aktu a hlasuje o něm. Za tímto účelem je každé zasedání Rady rozděleno na dvě části, kdy první je určena k projednávání legislativních aktů EU a druhá nelegislativním činnostem. Výbor stálých zástupců vlád členských států odpovídá za přípravu prací Rady.

Předsednictví jednotlivých složení Rady, s výjimkou složení pro zahraniční věci, zajišťují zástupci členských států v Radě na základě systému rovné rotace. Vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku předsedá Radě pro zahraniční věci.

Rada má sídlo v Bruselu. Během měsíců dubna, června a října zasedá v Lucemburku.

Evropská komise

Předchůdcem Evropské komise byl Vysoký úřad Evropského společenství uhlí a oceli založený Smlouvou z roku 1951. Prvním Předsedou byl Jean Monnet, autor koncepce ESÚO. Pro další společenství (EHS a EUROATOM) byly zřízeny samostatné Komise. Tzv. Slučovací smlouvou z roku 1965 vzniká pouze jedna Komise.

Posláním Evropské komise (dále jen Komise) **je podporovat obecný zájem Evropské unie.** K tomuto účelu činí vhodné podněty a dále:

- zajišťuje uplatňování Smluv a opatření přijatých orgány na jejich základě;
- pod kontrolou Soudního dvora Evropské unie dohlíží na uplatňování práva EU;
- plní rozpočet a řídí programy;
- vykonává koordinační, výkonné a řídicí funkce v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami;
- s výjimkou společné zahraniční a bezpečnostní politiky a dalších případů uvedených ve Smlouvách zajišťuje vnější zastupování EU;
- činí podněty k přijímání jednoletých a víceletých programů EU s cílem dosáhnout interinstitucionálních dohod.

Členové Komise jsou vybíráni podle celkové způsobilosti a evropanství z osob, které poskytují veškeré záruky nezávislosti. Funkční období Komise je pětileté. Komise vykonává své funkce zcela nezávisle.

Komise je jako sbor odpovědná Evropskému parlamentu, který může Komisi vyslovit nedůvěru. V případě vyslovení nedůvěry členové Komise kolektivně odstoupí ze svých funkcí a vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku odstoupí ze své funkce v Komisi. Komise má sídlo v Bruselu.

Vysoký představitel Evropské unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Evropská rada jmenuje se souhlasem předsedy Komise kvalifikovanou většinou vysokého představitele EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Vysoký představitel je jedním z místopředsedů Komise. Evropská rada jej může stejným postupem odvolat. Vysoký představitel vede společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU.

Soudní dvůr Evropské unie

Evropský soudní dvůr patří k zakládajícím institucím Společenství, vznikl na základě smlouvy o ESUO v roce 1952.

Soudní dvůr Evropské unie zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění Smluv a rozhoduje v souladu se Smlouvami:

- a) o žalobách podaných členským státem, orgánem nebo fyzickými či právníckými osobami;
- a) na žádost vnitrostátních soudů o předběžných otázkách týkajících se výkladu práva Evropské unie nebo platnosti aktů přijatých orgány;
- b) v ostatních případech uvedených ve Smlouvách.

Složení

Soudní dvůr Evropské unie se skládá ze **Soudního dvora, Tribunálu a specializovaných soudů.** Soudní dvůr se skládá z jednoho soudce z každého členského státu. Jsou mu nápomocni generální advokáti. **Tribunál** se skládá z nejméně jednoho soudce z každého členského státu.

Soudci a generální advokáti Soudního dvora a soudci Tribunálu jsou jmenováni vzájemnou dohodou vlád členských států na dobu šesti let. Soudci a generální advokáti mohou být jmenováni opakovaně. Soudní dvůr Evropské unie má sídlo v Lucemburku.

Evropská centrální banka

Evropská centrální banka byla založena 30. 6. 1998. Od 1. ledna 1999 převzala zodpovědnost za zavádění evropské měnové politiky. Evropská centrální banka a národní centrální banky tvoří Evropský systém centrálních bank.

Evropská centrální banka a národní centrální banky členských států, jejichž měnou je euro, tvoří Eurosystém a řídí měnovou politiku Evropské unie.

Evropská centrální banka má právní subjektivitu. Pouze ona může povolit vydávání eura. Je nezávislá při výkonu svých pravomocí a správě svých financí. Orgány, instituce a jiné subjekty EU, jakož i vlády členských států respektují tuto nezávislost.

Evropský systém centrálních bank je řízen rozhodovacími orgány Evropské centrální banky, kterými jsou Rada guvernérů a Výkonná rada.

Rada guvernérů se skládá z guvernérů národních centrálních bank členských států, jejichž měnou je euro.

Výkonná rada Evropské centrální banky se skládá z prezidenta, viceprezidenta a čtyř dalších členů. Prezident, viceprezident a další členové Výkonné rady jsou jmenováni Evropskou radou kvalifikovanou většinou na doporučení Rady, po konzultaci s Evropským parlamentem a Radou guvernérů. **Jejich funkční období je osmileté; nemohou být jmenováni opakovaně.** Evropská centrální banka má sídlo ve Frankfurtu.

Účetní dvůr

Účetní dvůr vznikl na základě tzv. Bruselské smlouvy, uzavřené mezi státy Evropských společenství 22. července 1975 za účelem externí finanční kontroly Evropských společenství.

Účetní dvůr provádí kontrolu účetnictví Evropské unie. Účetní dvůr přezkoumává účetnictví všech příjmů a výdajů Evropské unie. Přezkoumává rovněž účetnictví všech příjmů a výdajů každé z institucí nebo jiných subjektů zřízených EU, pokud to jejich zřizovací akt nevyklučuje.

Skládá se z jednoho státního příslušníka každého členského státu. Členové Účetního dvora vykonávají své funkce naprosto nezávisle v obecném zájmu EU a jsou jmenováni na dobu šesti let. Rada po konzultaci s Evropským parlamentem přijme seznam členů sestavený podle návrhů podaných každým členským státem. Členové Účetního dvora mohou být jmenováni opakovaně. Ze svého středu volí na dobu tří let předsedu Účetního dvora. Předseda může být zvolen opakovaně. Účetní dvůr má sídlo v Lucemburku.

PORADNÍ A DALŠÍ INSTITUCE EU

Evropskému parlamentu, Radě a Komisi jsou nápomocny Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů, které plní poradní funkce. Členové Hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů nejsou vázáni žádnými příkazy. Vykonávají svou funkci zcela nezávisle v obecném zájmu EU.

Hospodářský a sociální výbor se skládá ze zástupců organizací zaměstnavatelů, zaměstnanců a dalších subjektů zastupujících občanskou společnost, zejména v sociálně-hospodářské, občanské, profesní a kulturní oblasti. Počet členů Hospodářského a sociálního výboru nesmí překročit 350. Členové výboru jsou jmenováni na dobu pěti let. Rada přijme seznam členů sestavený podle návrhů podaných každým členským státem. Členové mohou být jmenováni opakovaně. Výbor svolává jeho předseda na žádost Evropského parlamentu, Rady nebo Komise. Může se také sejít z vlastního podnětu. Hospodářský a sociální výbor má sídlo v Bruselu.

Výbor regionů se skládá ze zástupců regionálních a místních samosprávných celků, kteří buď mají volební mandát v některém regionálním nebo místním samosprávném celku, nebo jsou politicky odpovědní volenému shromáždění. Počet členů výboru nesmí překročit 350. Členové výboru a náhradníci jsou jmenováni na dobu pěti let. Mohou být jmenováni opakovaně. Rada přijme seznam členů a náhradníků sestavený podle návrhů podaných každým členským státem. Výbor svolává jeho předseda na žádost Evropského parlamentu, Rady nebo Komise. Může se také sejít z vlastního podnětu. Výbor regionů má sídlo v Bruselu.

Evropská investiční banka

Evropská investiční banka má právní subjektivitu. Členy Evropské investiční banky jsou členské státy. **Úkolem Evropské investiční banky je přispívat k vyváženému a nerušenému rozvoji vnitřního trhu v zájmu Evropské unie.** Využívá k tomu jak kapitálového trhu, tak vlastních zdrojů. Za tím účelem neziskovým poskytováním půjček a záruk usnadňuje financování stanovených projektů ve všech odvětvích hospodářství. Evropská investiční banka má sídlo v Lucemburku.

Evropský veřejný ochránce práv

Evropský veřejný ochránce práv je volený Evropským parlamentem a **je oprávněn přijímat stížnosti od kteréhokoli občana EU nebo od kterékoli fyzické osoby s bydlištěm nebo právnické osoby se statutárním sídlem v členském státě. Jedná se o stížnosti, které se týkají případů nesprávného úředního postupu orgánů, institucí nebo jiných subjektů Evropské unie,** s výjimkou Soudního dvora Evropské unie při výkonu jeho soudních pravomocí. Stížnosti přezkoumává a podává o nich zprávu.

Jestliže veřejný ochránce práv zjistí nesprávný úřední postup, postoupí věc dotčenému orgánu, instituci nebo jinému subjektu, který má lhůtu tři měsíců na to, aby mu sdělil své stanovisko. Poté předá Evropskému parlamentu a dotčenému orgánu, instituci nebo jinému subjektu zprávu. Osobu podávající stížnost informuje o výsledku tohoto šetření.

Veřejný ochránce práv podává každoročně zprávu o výsledku svých šetření Evropskému parlamentu. Je volen po každých volbách do Evropského parlamentu na dobu jeho funkčního období. Může být volen opakovaně.

Občanství Evropské unie

Je zavedeno občanství Evropské unie. **Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Evropské unie. Občanství EU doplňuje občanství členského státu, ale nenahrazuje je.**

Občané EU mají práva a povinnosti stanovené Smlouvami a mají mimo jiné:

- a) právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států;
- b) právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu a v obecních volbách v členském státě, v němž mají bydliště, za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu;
- c) na území třetí země, kde členský stát, jehož jsou státními příslušníky, nemá své zastoupení, právo na diplomatickou a konzulární ochranu kterýmkoli členským státem za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu;
- d) petiční právo k Evropskému parlamentu, právo obracet se na evropského veřejného ochránce práv a právo obracet se na orgány a poradní instituce EU v jednom z jazyků Smluv a obdržet odpověď ve stejném jazyce.

VNITŘNÍ POLITIKY A ČINNOSTI EU

VNITŘNÍ TRH

Vnitřní trh zahrnuje prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanoveními Smluv.

VOLNÝ POHYB ZBOŽÍ

Evropská unie zahrnuje **celní unii, která pokrývá veškerý obchod zbožím** a která zahrnuje jak zákaz vývozních a dovozních cel a všech poplatků s rovnocenným účinkem mezi členskými státy, tak i přijetí společného celního sazebníku ve vztahu ke třetím zemím. Společný celní sazebník stanoví Rada na návrh Evropské komise.

Volný pohyb zboží zahrnuje:

- a) celní unii;
- b) spolupráci v celních věcech;
- c) zákaz množstevních omezení mezi členskými státy.

ZEMĚDĚLSTVÍ A RYBOLOV

Evropská unie vymezuje a provádí společnou zemědělskou politiku a společnou rybářskou politiku.

Cílem společné zemědělské politiky je:

- zvýšit produktivitu zemědělství podporou technického pokroku a zajišťováním racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálního využití výrobních činitelů, zejména pracovní síly;
- zajistit tak odpovídající životní úroveň zemědělského obyvatelstva, a to zejména zvýšením individuálních příjmů osob zaměstnaných v zemědělství;
- stabilizovat trhy;
- zajistit plynulé zásobování;
- zajistit spotřebitelům dodávky za rozumné ceny.

VOLNÝ POHYB OSOB, SLUŽEB A KAPITÁLU

Pracovníci

Je zajištěn volný pohyb pracovníků v EU a zahrnuje odstranění jakékoli diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky. **Volný pohyb pracovníků zahrnuje právo:**

- ucházet se o skutečně nabízená pracovní místa;
- pohybovat se za tím účelem volně na území členských států;
- pobývat v některém z členských států za účelem výkonu zaměstnání v souladu s právními a správními předpisy, jež upravují zaměstnávání vlastních státních příslušníků;
- zůstat na území členského státu po skončení zaměstnání za podmínek, které budou předmětem nařízení vydaných Evropskou komisí.

Tato ustanovení se nevztahují pro zaměstnání ve veřejné správě a s výhradou omezení odůvodněných veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností a ochranou zdraví.

Právo usazování

Svoboda usazování zahrnuje přístup k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkon, jakož i zřizování a řízení podniků, zejména společností za podmínek stanovených pro vlastní státní příslušníky právem země usazení, nestanoví-li kapitola o pohybu kapitálu jinak.

Služby

Jsou zakázána omezení volného pohybu služeb uvnitř Evropské unie pro státní příslušníky členských států, kteří jsou usazeni v jiném členském státě, než se nachází příjemce služeb.

Za služby se podle Smluv pokládají výkony poskytované zpravidla za úplatu, pokud nejsou upraveny ustanoveními o volném pohybu zboží, kapitálu a osob. Služby zahrnují zejména činnosti průmyslové a obchodní povahy, řemeslné činnosti a činnosti v oblasti svobodných povolání.

Volný pohyb služeb v oblasti dopravy je upraven ustanoveními ve společné dopravní politice.

Kapitál a platby

V rámci této oblasti jsou zakázána všechna omezení pohybu kapitálu a plateb mezi členskými státy a mezi členskými státy a třetími zeměmi.

PROSTOR SVOBODY, BEZPEČNOSTI A PRÁVA

Evropská unie tvoří prostor svobody, bezpečnosti a práva při respektování základních práv a různých právních systémů a tradic členských států. **EU zajišťuje, že na vnitřních hranicích neprobíhá kontrola osob, a rozvíjí společnou politiku v oblasti azylu, přistěhovalectví a ochrany vnějších hranic.**

Politiky týkající se kontrol na hranicích, azylu a přistěhovalectví

Evropská unie rozvíjí politiku kontroly na hranicích s cílem:

- a) zajistit, aby osoby bez ohledu na svou státní příslušnost nebyly kontrolovány při překračování vnitřních hranic;
- b) zajistit kontrolu osob a účinný dohled nad překračováním vnějších hranic;
- c) postupně zavést integrovaný systém řízení vnějších hranic.

EU vyvíjí **společnou politiku týkající se azylu**, doplňkové ochrany a dočasné ochrany s cílem poskytnout každému státnímu příslušníkovi třetí země, který potřebuje mezinárodní ochranu, **přiměřený status** a zajistit dodržování zásady nenavracení.

Evropská unie vyvíjí **společnou přistěhovaleckou politiku, jejímž cílem je** ve všech etapách zajistit účinné řízení migračních toků, **spravedlivé zacházení** pro státní příslušníky třetích zemí oprávněně pobývající v členských státech, jakož i předcházení nedovolenému přistěhovalectví a obchodu s lidmi a posílení boje proti těmto činnostem.

Justiční spolupráce v občanských věcech

Evropská unie rozvíjí justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem **založenou na zásadě vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí**. Tato spolupráce může zahrnovat přijímání opatření pro sblížování právních předpisů členských států.

Justiční spolupráce v trestních věcech

Justiční spolupráce v trestních věcech je v EU založena na **zásadě vzájemného uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí** a zahrnuje sblížování právních předpisů členských států.

Eurojust (The European Union's Judicial Cooperation Unit) je jednotka EU, jejímž posláním je podporovat a posilovat koordinaci a spolupráci mezi vnitrostátními orgány, pověřenými vyšetřováním a stíháním závažné trestné činnosti, která se dotýká dvou nebo více členských států nebo která vyžaduje stíhání na společném základě, a to na základě operací vedených a informací poskytovaných orgány členských států a Europolem.

Policejní spolupráce

Evropská unie vyvíjí policejní spolupráci, do níž jsou zapojeny všechny příslušné orgány členských států, včetně policie, celních orgánů a dalších donucovacích orgánů specializovaných na předcházení trestným činům, jejich odhalování a objasňování.

Europol (The European Police Office) je policejní úřad, jehož posláním je podporovat a posilovat činnost policejních orgánů a jiných donucovacích orgánů členských států EU, jakož i jejich vzájemnou spolupráci při předcházení závažné trestné činnosti, dotýkající se dvou

nebo více členských států, terorismu a těm formám trestné činnosti, které se dotýkají společného zájmu, jenž je předmětem některé politiky Evropské unie, a při boji proti takové trestné činnosti.

DOPRAVA

Společná dopravní politika se v souladu se Smlouvami vztahuje na **dopravu po železnicích, silnicích a vnitrozemských vodních cestách** s tím, že Evropský parlament a Rada mohou řádným legislativním postupem přijmout vhodná ustanovení pro dopravu námořní a leteckou.

SPOLEČNÁ PRAVIDLA PRO HOSPODÁŘSKOU SOUTĚŽ, DANĚ A SBLIŽOVÁNÍ PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Pravidla hospodářské soutěže

a) Pravidla platná pro podniky

S vnitřním trhem jsou neslučitelné, a proto zakázané:

- veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž účelem nebo důsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu;
- pokud to může ovlivnit obchod mezi členskými státy, aby jeden nebo více podniků zneužívaly dominantního postavení na vnitřním trhu nebo jeho podstatné části.

b) Státní podpory

Podpory poskytované v jakékoli formě státem nebo ze státních prostředků, **které narušují nebo mohou narušit hospodářskou soutěž** tím, že zvýhodňují určité podniky nebo určitá odvětví výroby, **jsou**, pokud ovlivňují obchod mezi členskými státy, **neslučitelné s vnitřním trhem**, nestanoví-li Smlouvy jinak.

Daňová ustanovení

Členské státy EU **nepodrobí přímo ani nepřímo výrobky jiných členských států jakémukoli vyššímu vnitrostátnímu zdanění než je to, jemuž jsou přímo nebo nepřímo podrobeny podobné výrobky domácí** a dále nepodrobí vnitrostátnímu zdanění výrobky jiných členských států, které by poskytovalo nepřímou ochranu jiným výrobkům.

Sbližování právních předpisů

Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem má za úkol přijímat opatření ke sbližování ustanovení právních a správních předpisů členských států, jejichž účelem je vytvoření a fungování vnitřního trhu, tj. prostoru bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.

HOSPODÁŘSKÁ A MĚNOVÁ POLITIKA

Činnosti členských států a EU zahrnují zavedení hospodářské politiky, která **je založena na úzké koordinaci hospodářských politik členských států na vnitřním trhu a na vymezení společných cílů, a která je prováděna v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství s volnou soutěží**. Tyto činnosti členských států a EU zahrnují dodržování následujících hlavních zásad: stabilní ceny, zdravé veřejné finance a měnové podmínky a trvale udržitelná platební bilance.

Hospodářská politika

Členské státy směřují své hospodářské politiky tak, aby v rámci hlavních směrů hospodářských politik přispívaly k dosahování cílů Evropské unie. Členské státy a EU

postupují v souladu v souladu se **zásadou otevřeného tržního hospodářství s volnou soutěží**, čímž je podporováno efektivní umístování zdrojů.

Návrh hlavních směrů hospodářských politik členských států a EU přijme Rada na doporučení Komise a podá o tom zprávu Evropské radě. K zajištění užší koordinace hospodářských politik a trvalé konvergence hospodářské výkonnosti členských států sleduje Rada na základě zpráv předkládaných Komisí hospodářský vývoj v každém členském státě a v EU, jakož i soulad hospodářských politik s hlavními směry hospodářských politik, a pravidelně provádí celkové hodnocení.

Měnová politika

Prvořadým cílem Evropského systému centrálních bank je **udržovat cenovou stabilitu** a dále podpora obecné hospodářské politiky v Evropské unii se záměrem přispět k dosažení cílů EU.

Institucionální ustanovení

Na podporu koordinace politik členských států v rozsahu potřebném pro fungování vnitřního trhu se zřizuje **Hospodářský a finanční výbor**. Každý členský stát, Evropská komise a Evropská centrální banka jmenují nejvíce po dvou členech výboru.

ZAMĚSTNANOST

Členské státy a EU pracují na rozvoji koordinované strategie zaměstnanosti a zejména na podpoře kvalifikace, vzdělání a přizpůsobivosti pracovníků a schopnosti trhů práce reagovat na hospodářské změny, aby dosáhly cílů Evropské unie.

Členské státy považují podporu zaměstnanosti za záležitost společného zájmu a cíl dosažení vysoké úrovně zaměstnanosti je brán v úvahu při vymezování a provádění politik a činností Evropské unie.

SOCIÁLNÍ POLITIKA

Evropská unie a členské státy jsou si **vědomy základních sociálních práv, která mají za cíl podporu zaměstnanosti, zlepšování životních a pracovních podmínek** tak, aby bylo možno tyto podmínky vyrovnat a přitom udržet jejich zvýšenou úroveň, přiměřenou sociální ochranu, sociální dialog, rozvoj lidských zdrojů za účelem trvale vysoké zaměstnanosti a boj proti vyloučení.

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND

Pro zlepšení možností zaměstnávání pracovníků na vnitřním trhu, a tím pro zvyšování životní úrovně je zřízen **Evropský sociální fond, jehož záměrem je rozšiřovat možnosti zaměstnávání pracovníků a zvyšovat jejich profesní a geografickou mobilitu uvnitř EU** a usnadňovat jejich přizpůsobování se změnám v průmyslu a ve výrobních systémech, zejména odborným vzděláváním a rekvalifikací.

Fond spravuje Evropská komise a při tom jí je nápomocen výbor, jehož předsedou je člen Evropské komise a jehož členy jsou zástupci vlád, odborových organizací a organizací zaměstnavatelů.

VŠEOBECNÉ A ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ, MLÁDEŽ A SPORT

Evropská unie přispívá k rozvoji kvalitního vzdělávání podporou spolupráce mezi členskými státy, a je-li to nezbytné, podporováním a doplňováním činnosti členských států při plném respektování jejich odpovědnosti za obsah výuky a za organizaci vzdělávacích systémů a jejich kulturní a jazykové rozmanitosti. **EU provádí politiku odborného vzdělávání**, jež podporuje a doplňuje činnost členských států při plném respektování jejich odpovědnosti za obsah a organizaci odborného vzdělávání.

Evropská unie **přispívá k podpoře evropských hledisek sportu** s přihlédnutím k jeho zvláštní povaze, jeho strukturám založeným na dobrovolné činnosti a **jeho společenské a výchovné funkci.**

KULTURA

EU přispívá k rozkvětu kultur členských států a přitom respektuje jejich národní a regionální různorodost a zároveň zdůrazňuje společné kulturní dědictví.

Činnost Evropské unie je zaměřena na povzbuzování spolupráce mezi členskými státy a v případě potřeby na podporu a doplňování jejich činnosti **v oblasti zlepšování znalosti a šíření kultury a dějin evropských národů, zachování a ochrany kulturního dědictví evropského významu, nekomerční kulturní výměny a umělecké a literární tvorby**, včetně tvorby v audiovizuální oblasti.

VEŘEJNÉ ZDRAVÍ

Při vymezení a provádění všech politik a činností Evropské unie je zajištěn vysoký stupeň ochrany lidského zdraví.

Činnost EU doplňuje politiku členských států a je zaměřena na zlepšování veřejného zdraví, předcházení lidským nemocem a odstraňování příčin ohrožení tělesného a duševního zdraví. **Tato činnost zahrnuje** boj proti nejzávažnějším chorobám podporou výzkumu jejich příčin, přenosu a jejich předcházení, jakož i zdravotnické informace a zdravotní výchovu a **sledování vážných přeshraničních zdravotních hrozeb, včasné varování před nimi a boj proti nim.**

OCHRANA SPOTŘEBITELE

K podpoře zájmů spotřebitelů a k zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitele přispívá EU k ochraně zdraví, bezpečnosti a hospodářských zájmů spotřebitelů, jakož i k podpoře jejich práva na informace, vzdělávání a práva sdružovat se k ochraně svých zájmů.

TRANSEVROPSKÉ SÍTĚ

Evropská unie přispívá ke zřizování a rozvoji **transevropských sítí v oblastech dopravních, telekomunikačních a energetických infrastruktur.**

V rámci systému otevřených a konkurenčních trhů se činnost EU zaměřuje na podporu propojení a interoperability vnitrostátních sítí, jakož i přístupu k nim a zejména přihlédne k potřebě propojit ostrovní, špatně přístupné a okrajové regiony s ústředními regiony EU.

PRŮMYSL

Evropská unie a členské státy zajistí, aby existovaly podmínky nezbytné pro konkurenceschopnost průmyslu EU a za tímto účelem a v souladu se **systémem volného a konkurenčního trhu** se jejich činnost zaměří na urychlené přizpůsobování průmyslu strukturálním změnám, podporu vytváření prostředí příznivého pro rozvoj podnikání, podporu prostředí příznivého pro spolupráci mezi podniky a podporu dokonalejšího využívání průmyslového potenciálu v oblasti inovací, výzkumu a technologického rozvoje.

HOSPODÁŘSKÁ, SOCIÁLNÍ A ÚZEMNÍ SOUDRŽNOST

Evropská unie za účelem podpory harmonického vývoje rozvíjí a prosazuje svou činnost vedoucí k posilování hospodářské, sociální a územní soudržnosti a zaměřuje se na **snížování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů a na snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů.**

V rámci regionů je zvláštní pozornost věnována venkovským oblastem, oblastem postiženým průmyslovými přeměnami a regionům, které jsou závažně a trvale znevýhodněny přírodními

nebo demografickými podmínkami, jako jsou například nejsevernější regiony s velmi nízkou hustotou obyvatelstva a ostrovní, přeshraniční a horské regiony.

VÝZKUM A TECHNOLOGICKÝ ROZVOJ A VESMÍR

EU má za cíl posilovat své vědecké a technologické základy vytvořením **evropského výzkumného prostoru**, ve kterém se vědci, vědecké poznatky a technologie volně pohybují, a podporovat rozvoj své konkurenceschopnosti, včetně konkurenceschopnosti průmyslu, jakož i podporovat všechny výzkumné činnosti, které jsou z hlediska Smluv pokládány za nezbytné.

K podpoře vědeckého a technického pokroku, průmyslové konkurenceschopnosti a provádění svých politik vypracuje EU evropskou politiku pro oblast vesmíru.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Politika Evropské unie v oblasti životního prostředí přispívá k sledování následujících **cílů**:

- zachování, ochrana a zlepšování **kvality životního prostředí**,
- **ochrana lidského zdraví**,
- uvážlivé a racionální **využívání přírodních zdrojů**,
- podpora opatření na mezinárodní úrovni určených k řešení regionálních a celosvětových problémů životního prostředí, a zejména boj proti změně klimatu.

ENERGETIKA

Politika Evropské unie v oblasti energetiky má za cíl:

- zajistit fungování trhu s energií;
- zajistit bezpečnost dodávek energie v EU;
- podporovat energetickou účinnost a úspory energie jakož i rozvoj nových a obnovitelných zdrojů energie;
- podporovat propojení energetických sítí.

CESTOVNÍ RUCH

Evropská unie doplňuje činnost členských států v odvětví cestovního ruchu, zejména podporou konkurenceschopnosti podniků EU v tomto odvětví.

CIVILNÍ OCHRANA

Evropská unie podporuje spolupráci mezi členskými státy ve snaze posílit účinnost systémů pro předcházení přírodním nebo člověkem způsobeným pohromám a pro ochranu proti nim.

Činnost EU je zaměřena na:

- a) podporu a doplňování činností členských států na celostátní, regionální a místní úrovni, které se týkají **předcházení rizikům, přípravy osob zabývajících se civilní ochranou a zásahu** v případě přírodních nebo člověkem způsobených pohrom uvnitř EU;
- b) podporu rychlé a účinné **operativní spolupráce uvnitř EU** mezi vnitrostátními útvary civilní ochrany;
- c) napomáhání soudržnosti akcí podnikaných v oblasti civilní ochrany na mezinárodní úrovni.

V oblasti civilní ochrany se vylučuje harmonizace právních předpisů členských států.

SPRÁVNÍ SPOLUPRÁCE

Účinné provádění práva Evropské unie členskými státy, které má zásadní význam pro řádné fungování EU, **se pokládá za otázku společného zájmu**. EU může podpořit úsilí členských států o zlepšení schopnosti jejich správních orgánů provádět právo EU. Tato

činnost může zahrnovat zejména usnadnění výměny informací a státních zaměstnanců, jakož i podporu vzdělávacích programů.

VNĚJŠÍ ČINNOST EU

Zásady a cíle vnější činnosti

Činnost Evropské unie na mezinárodní scéně **spočívá na zásadách**, které se uplatnily při jejím založení, jejím rozvoji a jejím rozšiřování a **které hodlá podporovat v ostatním světě**: demokracie, právní stát, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv a základních svobod, úcta k lidské důstojnosti, zásady rovnosti a solidarity a dodržování zásad Charty Organizace spojených národů a mezinárodního práva. EU usiluje o rozvíjení vztahů a budování partnerství se třetími zeměmi a mezinárodními, regionálními nebo světovými organizacemi, které sdílejí výše uvedené zásady.

Cíle vnější činnosti EU:

- a) chránit své hodnoty, základní zájmy, svou bezpečnost, nezávislost a celistvost;
- b) upevňovat a podporovat demokracii, právní stát, lidská práva a zásady mezinárodního práva;
- c) zachovávat mír, předcházet konfliktům a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s cíli a zásadami Charty Organizace spojených národů, jakož i v souladu se zásadami Helsinského závěrečného aktu a s cíli Pařížské charty, včetně těch, které se týkají vnějších hranic;
- d) podporovat udržitelný rozvoj v hospodářské a sociální oblasti a v oblasti životního prostředí v rozvojových zemích s hlavním cílem vymýcení chudoby;
- e) povzbuzovat zapojení všech zemí do světové ekonomiky, včetně postupného odstraňování
 - a) překážek mezinárodnímu obchodu;
 - f) přispívat k vypracování mezinárodních opatření pro ochranu a zlepšení kvality životního prostředí a udržitelné hospodaření se světovými přírodními zdroji, aby se zajistil udržitelný rozvoj;
 - g) pomáhat lidem, zemím a regionům čelícím přírodním nebo člověkem způsobeným pohromám; a
 - h) podporovat mezinárodní systém založený na posílené mnohostranné spolupráci a na řádné správě věcí veřejných v celosvětovém měřítku.

Společná obchodní politika

Vytvořením celní unie přispívá EU ve společném zájmu k harmonickému rozvoji světového obchodu, k postupnému odstranění omezení mezinárodního obchodu a přímých zahraničních investic a ke snižování celních a jiných překážek.

Společná obchodní politika se zakládá na jednotných zásadách, zejména pokud jde o úpravy celních sazeb, uzavírání celních a obchodních dohod týkajících se obchodu zbožím a službami, obchodní aspekty duševního vlastnictví, přímé zahraniční investice, sjednocování liberalizačních opatření, vývozní politiku a opatření na ochranu obchodu, jako jsou opatření pro případ dumpingu a subvencování. Společná obchodní politika je prováděna v rámci zásad a cílů vnější činnosti EU.

Spolupráce se třetími zeměmi a humanitární pomoc

Hlavním cílem politiky EU v oblasti rozvojové spolupráce je snížení a výhledově i vymýcení chudoby.

Evropská unie provádí činnosti hospodářské, finanční a technické spolupráce, včetně pomoci zejména ve finanční oblasti, s jinými než rozvojovými třetími zeměmi. Tyto činnosti jsou v souladu s rozvojovou politikou EU a jsou prováděny v rámci zásad a cílů její vnější činnosti.

Činnosti Evropské unie v oblasti humanitární pomoci jsou prováděny v rámci zásad a cílů vnější činnosti EU. Tyto činnosti jsou určeny k **poskytnutí cílené pomoci a podpory obyvatelstvu třetích zemí postiženému přírodními nebo člověkem způsobenými pohromami**, aby byly zajištěny humanitární potřeby vyplývající z těchto různých situací.

Činnosti humanitární pomoci jsou prováděny v souladu se zásadami mezinárodního práva a v souladu se zásadami nestrannosti, neutrality a nepřipustnosti diskriminace.

Evropská unie zajišťuje, aby její akce humanitární pomoci byly koordinovány s činnostmi mezinárodních organizací a institucí, a to především těch, které jsou součástí systému Organizace spojených národů, a aby s těmito činnostmi byly slučitelné.

PRÁVNÍ AKTY EVROPSKÉ UNIE

Pro výkon pravomocí Evropské unie přijímají orgány EU nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska.

Nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.

Směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům.

Rozhodnutí je závazné v celém rozsahu. Pokud jsou v něm uvedeni ti, jimž je určeno, je závazné pouze pro ně.

Doporučení a stanoviska nejsou závazná.

FINANCE

Rozpočet

Pro každý rozpočtový rok musí být veškeré příjmy a výdaje Evropské unie předběžně vyčísleny a zahrnuty do rozpočtu. Roční rozpočet EU stanoví Evropský parlament a Rada. Rozpočtový rok začíná 1. ledna a končí 31. prosince a rozpočet musí být vyrovnaný co do příjmů a výdajů. Rozpočet je financován plně z vlastních zdrojů, jiné příjmy tím nejsou dotčeny.

Víceletý finanční rámec

Rada přijme zvláštním legislativním postupem nařízení, kterým se stanoví víceletý finanční rámec, který zajišťuje řádný vývoj výdajů Evropské unie v rámci limitu jejich vlastních zdrojů. Víceletý finanční rámec se stanoví na dobu nejméně pěti let.

Finanční rámec stanoví výši ročních stropů prostředků na závazky podle kategorie výdajů a ročních stropů prostředků na platby. Kategorie výdajů, kterých je omezený počet, odpovídají hlavním oblastem činnosti EU.

Roční rozpočet EU má být v souladu s víceletým finančním rámcem.

Zkratky a vysvětlivky k textu

ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EHS	Evropské hospodářské společenství
Euratom	Evropské společenství pro atomovou energii
Země Beneluxu	Belgie, Holandsko a Lucembursko
EU	Evropská unie
HMU	Hospodářská a měnová unie
Smlouvy	Konsolidované znění smlouvy o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie (v platnosti od 1. prosince 2009)
Komise	Evropská komise
ES; Společenství	Evropská společenství

Použitá literatura

- Lisabonská smlouva. Úřad vlády. 2 přepracované a doplněné vydání. 2009
- TOMŠÍK, K. Evropská integrace a environmentální politika. Česká zemědělská univerzita v Praze, 2005.
- <http://europa.eu>
- <http://www.euroskop.cz>